

Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών κινδύνων στην προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων - Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου

Περίληψη άρθρου Δημ. Τσιμπανούλη

**Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών κινδύνων
στην προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων**

Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών κινδύνων στην προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί κεντρικό ζήτημα του σύγχρονου ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου και της βιώσιμης ανάπτυξης και σημαντική εξέλιξη που ευθυγραμμίζεται με την στρατηγική επιλογή της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ζητήματα βιωσιμότητας και προστασίας του περιβάλλοντος. Συνιστά πρόκληση για τις εξελίξεις στο ρυθμιστικό πλαίσιο του χρηματοπιστωτικού τομέα, που απαρτίζεται κυρίως από τον Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013 (CRR) και την Οδηγία 2013/36/ΕΕ (CRD), η οποία έχει ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο με το ν. 4261/2014, και κρίσιμο παράγοντα για τη μετάβαση σε ένα βιώσιμο χρηματοοικονομικό σύστημα.

Οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, όπως και οι «κοινωνικοί» κίνδυνοι και οι κίνδυνοι «διακυβέρνησης» (*Environmental, Social and Governance – ESG*), είναι σύμφυτοι με τη συναλλακτική και χρηματοδοτική δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων. Απορρέουν από τις παρούσες ή μέλλουσες επιπτώσεις παραγόντων ESG στους αντισυμβαλλομένους των πιστωτικών ιδρυμάτων και επηρεάζουν ή μπορούν να επηρεάσουν τη φερεγγυότητα των πελατών/ αντισυμβαλλομένων των τραπεζών, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων που αυτοί αναπτύσσουν, καθώς και την αποτίμηση των εξασφαλίσεων που παρέχονται στα πιστωτικά ιδρύματα, και κατ' αυτόν τον τρόπο, εξ αντανάκλασας, τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα, ευρύτερα δε και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι συνδέονται με τους παραδεδομένους αμιγώς χρηματοοικονομικούς κινδύνους, που απαριθμεί ο Κανονισμός CRR, στους οποίους αυτά εκτίθενται, όπως ο πιστωτικός κίνδυνος, ο λειτουργικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς κλπ.

Ύστερα από σταδιακές τροποποιήσεις του ρυθμιστικού εποπτικού πλαισίου της ΕΕ, ακολουθώντας μια εξελικτική πορεία, οι κίνδυνοι ESG αναγνωρίζονται πλέον ως στοιχεία που ενσωματώνονται στις παραδοσιακές κατηγορίες κινδύνου των πιστωτικών ιδρυμάτων και λαμβάνονται υπόψη από τους κανόνες προληπτικής εποπτείας με τη σύνδεση των κεφαλαιακών

απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων με την πραγματική τους έκθεση όχι μόνον στους παραδοσιακούς χρηματοοικονομικούς, αλλά και τους περιβαλλοντικούς κινδύνους. Για το σκοπό αυτό έχουν αναπτυχθεί ειδικές μεθοδολογίες αποτίμησης, stress tests και υποβολή αναφορών για ζητήματα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και διακυβέρνησης (ESG) προς τις εποπτικές αρχές.

Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται, με συνεχώς διαμορφούμενους νέους κανόνες προληπτικής εποπτείας στον κορμό του ενωσιακού τραπεζικού δικαίου, κυρίως μέσω των Κανονισμών CRR II (2019/876) και CRR III (2024/1623), καθώς και των Οδηγιών CRD V (2019/878/ΕΕ) και CRD VI (2024/1619), να αξιολογούν και συνεκτιμούν τους περιβαλλοντικούς κινδύνους των πελατών τους, να τους περιλαμβάνουν στα συστήματα εσωτερικών διαβαθμίσεων και να τηρούν αρχές αειφορίας κατά τη χορήγηση πιστώσεων. Με τα τελευταία νομοθετήματα του παράγωγου ενωσιακού δικαίου ενισχύονται οι υποχρεώσεις δημοσιοποιήσεων και εποπτικών αναφορών και η μετάβαση από κανόνες ηπίου δικαίου εποπτικών προσδοκιών σε συγκεκριμένες υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω ευρέως φάσματος κανόνων προληπτικής εποπτείας. Ενισχύονται επίσης οι αρμοδιότητες των τριών Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών του χρηματοπιστωτικού τομέα (European Supervisory Authorities – ESAs) να εκδίδουν εκθέσεις, γνώμες και κατευθυντήριες γραμμές και να προτείνουν ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε θέματα ESG κινδύνων. Στόχευση των νέων κανόνων είναι η μικροπροληπτική μεταχείριση των κινδύνων ESG να επηρεάσει την δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων, ενθαρρύνοντας τη διοχέτευση κεφαλαίων σε «πράσινους» τομείς της οικονομίας.

Οι αυξημένες υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων προς αξιολόγηση των περιβαλλοντικών κινδύνων στις σχέσεις τους με τους αντισυμβαλλομένους τους επηρεάζουν τη χρηματοδοτική και επενδυτική τους πολιτική και οδηγούν, εξ αντανάκλασας, τις χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις στην υιοθέτηση μεθόδων και διαδικασιών φιλικότερων προς το περιβάλλον και την αειφορία. Έτσι, τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία και οικονομικών κινήτρων προς τις επιχειρήσεις για την εκπλήρωση των περιβαλλοντικών τους υποχρεώσεων, αφού θα τις κατευθύνουν προς φιλικές στο περιβάλλον επιχειρηματικές επιλογές. Κατ' αυτόν τον τρόπο τα πιστωτικά ιδρύματα καθίστανται μοχλός βιώσιμης ανάπτυξης, ασκώντας έμμεση πίεση στις χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις για συμμόρφωση με τα ESG κριτήρια.

Σε διεθνές επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η Αρχή Τραπεζών (EBA) και η Bank for International Settlements (BIS) επιδιώκουν την ενσωμάτωση ενιαίων προτύπων για τους περιβαλλοντικούς κινδύνους. Ωστόσο παραμένουν προκλήσεις λόγω ελλείψεων σε συγκρίσιμα

δεδομένα και διαφορών στα εθνικά κανονιστικά πλαίσια. Η θεσμική ενοποίηση και η ανάπτυξη ενιαίων εποπτικών προτύπων σε παγκόσμιο επίπεδο αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική διαχείριση των περιβαλλοντικών κινδύνων και τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Στο πλαίσιο αυτό ανησυχία προκαλούν οι πρόσφατες εξελίξεις στις Η.Π.Α., όπου, ιδίως από το 2025, παρατηρείται τάση αποδυνάμωσης των μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και ανατροπής υφιστάμενων για το κλίμα και το περιβάλλον κανόνων, στην κατεύθυνση της «απορρύθμισης». Ο κίνδυνος επηρεασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι ανύπαρκτος. Απομένει να διαπιστωθεί αν η Ευρωπαϊκή Ένωση θα παραμείνει σταθερή στην ήδη δρομολογημένη πορεία της, που υπαγορεύεται από το πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο και υλοποιείται μέσω πράξεων δευτερογενούς δικαίου, ή αν ο φόβος μείωσης της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων την οδηγήσει σε επιβράδυνση ή και σε ουσιαστική χαλάρωση και «εξορθολογισμό» των κανόνων προστασίας του περιβάλλοντος και, συναφώς, σε οπισθοδρομήσεις.